

здійснення профілактичних бесід відповідного спрямування із зазначеними особами.

Список використаних джерел

1. Генпрокуратура надала шокуючу статистику щодо росту рівня злочинності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121879genprokuratura_nadala_shokuyuchu_statistiku_schodo_rostu_riv.html. – Назва з екрана.

2. Бандурка О. М. Профілактика злочинності [Електронний ресурс] / О. М. Бандурка // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2014. – № 1. – С. 115–124. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vprc_2014_1_14. – Назва з екрана.

Жерж Н. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології Університету Державної фіскальної служби України;
Жерж Л. А. – аспірант Університету Державної фіскальної служби України;
Мельниченко А. О. – студентка Університету Державної фіскальної служби України

ЗАПОБІГАННЯ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В УКРАЇНІ

У Конституції України закріплено базові права та свободи людини і громадянина, які гарантує держава, вони не можуть бути скасовані в жодному випадку. Насамперед це невід’ємне право кожної людини на життя, повагу до її гідності, свободу й особисту недоторканність [1], а також право на свободу від рабства, жорстокого чи нелюдського поводження. Проте нині активно збільшується кількість випадків порушення правових норм, що стосується, зокрема, злочинів у сфері торгівлі людьми – одних із найбрутальніших і масових порушень прав та свобод людини.

Відповідно до статистичних даних Міжнародної організації з міграції, Україна є країною походження, транзиту та призначення в торгівлі чоловіками, жінками й дітьми. За даними дослідження, понад 160 тис. українців постраждали від торгівлі людьми з 1991 р., тому Україна є однією з

основних країн походження постраждалих від сучасного рабства в Європі [2]. Наведені показники доводять необхідність здійснення ефективної протидії злочинам у сфері торгівлі людьми, а також підвищення рівня захисту прав постраждалих унаслідок цих злочинних діянь осіб.

Торгівля людьми як проблема не лише державного, а й міжнародного характеру має глибоке коріння. Уперше її порушили правозахисники на початку ХХ ст. Особливу увагу приділяли жінкам із Великобританії, яких схиляли до проституції в країнах континентальної Європи. Так виник термін «біле рабство», який поширився на загальне поняття торгівлі людьми [3]. Слід зазначити, що у світі немає жодної країни, якої не стосується окреслена проблема. Зокрема, 127 країн світу визнано постачальником живого товару, 98 – країнами транзиту, 137 – пунктом призначення [4, с. 155].

В Україні саме на початку ХХІ ст. стрімко поширилася торгівля «живим товаром». Як зазначає О. Дручек, торгівля людьми залишається сучасною формою рабства, організованою злочинною індустрією [4, с. 155]. Потреба розроблення заходів запобігання цьому явищу зумовлена тим, що дедалі активніше злочинці стали використовувати новітні інформаційні технології, зокрема й Інтернет, що призвело до збільшення кількості випадків «сексуального туризму», насамперед дитячого [5], а також торгівлі людьми з метою трудової експлуатації, що є характерним саме для України.

Серед основних форм експлуатації виокремлюють сексуальну, трудову, змішану, а також особливу форму – жебрацтво. Для України найпоширенішим видом є трудова (2016 р. було зафіксовано 1079 випадків), а також сексуальна (47 випадків) експлуатація. Крім того, частіше потерпілими у злочинах стають чоловіки. Так, за даними Міжнародної організації з міграції, протягом 2014–2016 рр. жертвами стали 1574 особи чоловічої статі та 1220 – жіночої [2].

Для того щоб здійснювати ефективну протидію будь-яким злочинним виявам, зокрема й у сфері торгівлі людьми, необхідно розробити досконалу правову базу. З урахуванням міжнародного правового досвіду було прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 р. № 3739-VI, який визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, гарантуючи гендерну рівність відповідно до засад

міжнародного співробітництва. Згідно зі ст. 1 цього Закону, торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передання або одержання людини, учинені з метою експлуатації, зокрема сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, вразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [6]. Важливим правовим актом є Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р.

№ 111, метою якої є запобігання торгівлі людьми та захист прав осіб, постраждалих від торгівлі людьми, і надання їм допомоги [7].

Водночас Кримінальний кодекс України було доповнено ст. 149 «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» [8]. Після криміналізації зазначеного суспільно небезпечного діяння в Україні активізувалися розроблення кримінально-правових проблем і пошук методів протидії торгівлі людьми.

За офіційною статистикою, наданою Генеральною прокуратурою України, протягом 2014–2016 рр. було зареєстровано 335 кримінальних проваджень, передбачених ст. 149 Кримінального кодексу України. Кількість вироків, винесених за цими кримінальними провадженнями, залишається незначною – лише 80 [9]. Зазначене зумовлено тим, що злочини у сфері торгівлі людьми досить складно виявити та розслідувати, адже дедалі частіше вони набувають транснаціонального характеру (охоплені юрисдикцією двох і більше країн).

Для того щоб визначити найефективніші способи запобігання торгівлі людьми в Україні, потрібно з'ясувати основні чинники, що сприяють учиненню цих злочинів. На думку вчених, це фактори як об'єктивні, так і суб'єктивні. Проте в системі об'єктивних факторів одне із визначальних місць посідає нестабільна економічна і політична ситуація в країні, яка характеризується зниженням загального життєвого рівня населення, зростанням рівня безробіття, прагненням швидко покращити матеріальне становище [4, с. 157], а також низкою чинників соціального характеру (насильство в сім'ї, соціальна нерівність, низький рівень освіти тощо). Крім того,

загальна необізнаність населення щодо елементарних правил працевлаштування за кордоном призводить до потрапляння в «тенета» торгівців людьми.

З'ясувавши первинні причини вчинення злочинів у сфері торгівлі людьми, необхідно визначити основні шляхи запобігання їм як проблемі міжнародного рівня. Насамперед слід удосконалити чинне національне законодавство, що передбачає кримінальну відповідальність за торгівлю людьми, у частині призначення покарання. Відповідно до ч. 1 ст. 149 Кримінального кодексу України, торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди карають позбавленням волі на строк від трьох до восьми років [8]. Тобто межі покарання є досить широкими. На нашу думку, доцільніше було б передбачити покарання у вигляді позбавлення волі на строк від восьми до десяти років. Це надало б можливість кваліфікувати таке діяння як тяжкий злочин.

Крім того, до основних шляхів запобігання належать: удосконалення міжнародного співробітництва між державами (їх правоохоронними органами) щодо виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми; розроблення адекватної методики розслідування; затвердження критеріїв ідентифікування осіб, які постраждали від торгівлі людьми [7]; проведення профілактичної роботи серед різних груп населення на національному, регіональному, місцевому рівнях; інформування населення за допомогою друкованих та електронних ЗМІ про правила працевлаштування за кордоном; створення центрів надання первинної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми; надання комплексу соціальних послуг, зокрема медичної, психологічної чи юридичної допомоги; сприяння у працевлаштуванні в Україні.

Таким чином, торгівля людьми – це проблема не лише однієї держави, а міжнародного співтовариства загалом. Для України особливо актуальними різновидами торгівлі людьми є трудова та сексуальна експлуатація, жертвами якої дедалі частіше стають діти. Для ефективної протидії та запобігання таким злочинам має бути розроблена досконала нормативно-правова база й налагоджена тісна співпраця між державами, зокрема шляхом укладення міжнародних договорів у сфері протидії торгівлі «живим товаром».

Список використаних джерел

1. Конституція України : Основний Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Протидія торгівлі людьми. Україна (на грудень 2016 р.) [Електронний ресурс] // Міжнародна організація з міграції. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/protidiya-torgivli-lyudmi>. – Назва з екрана.
3. Що таке торгівля людьми? [Електронний ресурс] / Громадська організація «Ла Страда – Україна». – Режим доступу: http://la-strada.org.ua/ucp_mod_information_showcategory_2.html. – Назва з екрана.
4. Дручек О. В. Торговля людьми та проблеми протидії їй в Україні / О. В. Дручек // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 3. – С. 154–157.
5. Пунда А. В. Основні причини та передумови торгівлі людьми в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Пунда // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2013. – № 12. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=668>. – Назва з екрана.
6. Про протидію торгівлі людьми [Електронний ресурс] : Закон України від 20 верес. 2011 р. № 3739-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19–20. – Ст. 173. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>. – Назва з екрана.
7. Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лют. 2016 р. № 111. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-%D0%BF>. – Назва з екрана.
8. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Назва з екрана.
9. Статистична інформація про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>. – Назва з екрана.